

Věrní zůstaneme!

ARMÁDA A PRAHA
V LETECH 1918–1945

První světová válka změnila nemalou část světa k nepoznání. Její závěr vytvořil příhodnou chvíli pro uskutečnění tužeb do té doby neprivilegovaných evropských národů. Válečná porážka ústředních mocností vedla k rozkladu a k definitivnímu pádu habsburské monarchie. Na jejích troskách začaly vyrůstat nástupnické státy. Mezi nimi, v pověstném srdci Evropy, vzniklo 28. října 1918 i Československo. Nová republika se ocitla ve zvláštní situaci. Její vznik byl sice do značné míry zajištěn celosvětovým ohlasem válečných úspěchů čs. legií v Rusku, Francii a v Itálii, ale na zabezpečení dosud nekonstituovaných hranic a k udržení vnitřního pořádku bylo možné využít jen nemnoho celistvějších ozbrojených formací Čechů a Slováků, bývalých příslušníků rakousko-uherské armády, kteří spontánně přísahali věrnost samostatné vlasti. Historicky prvním nejvyšším orgánem, jenž na vrcholové úrovni řešil vojenské otázky, byl Výbor národní obrany v čele s poslancem Františkem Udržalem. Výkonným orgánem se stal vrchní správce čs. vojsk v osobě JUDr. Josefa Scheinera. Vrchním velitelem československé branné moci byl jmenován polní podmaršálek Jan Diviš. Počátkem listopadu 1918 se skupině vyšších důstojníků pod vedením pplk.gšt. Rudolfa Kalhousa podařilo sestavit III. (vojenský) odbor Ministerstva národní obrany (MNO). Československé armádě prokázali mimořádně cenné služby – promyšleně využili bývalou rakousko-uherskou organizaci na území republiky, čímž vytvořili jeden ze základních kamenů Hlavního štábu čs. armády.

Na úsvitu Republiky československé

Slavné chvíle prezidenta osvoboditele Tomáše Garrigua Masaryka, všech státoformálních občanů republiky i její metropole. Prezident, doprovázen svými věrnými bojovníky, v den návratu do vlasti 21. prosince 1918 na Václavském náměstí

První okamžiky prezidenta republiky T. G. Masaryka v Praze po návratu z válečného exilu. Po jeho pravici stojí divizní generál italské armády Luigi Giuseppe Piccione, velitel Československého armádního sboru v Itálii a po vzniku Čs. republiky náčelník Italské vojenské mise v ČSR

Prapor 1. čs. střeleckého pluku Mistra Jana Husi, jenž byl následovníkem České družiny

Slib věrnosti nové republice – příslušníci domácího vojska složili 8. listopadu 1918 slavnostní přísahu Československé republice na Staroměstském náměstí. Uprostřed jsou zachyceni František Udržal a JUDr. Josef Scheiner

Slavnostní nástup 21. čs. střeleckého pluku francouzských legií na Pražském hradě v lednu 1919. Francouzští legionáři se vraceli do vlasti mezi prvními

Prapor 21. čs. střeleckého pluku francouzských legií

Konec staré a začátek nové éry. Poslední okamžiky před zapálením hranice se symboly habsburské monarchie na památném vrchu Vítkově

Rozchod se zaniklou habsburskou monarchií byl vyjádřen i symbolicky – Pražané zahalili sochu polního maršála Radeckého na Malostranském náměstí

První vojáci republiky – strážní setnina, v níž byli zařazeni i bývalí příslušníci rakousko-uherského námořnictva, zajišťuje 30. října 1918 budovu pražského vojenského velitelství

V letech 1919–1920 byly položeny základy pravidelné čs. armády, která se v té době začala usilovně zbavovat nevyhovujících provizorií z počátků existence samostatného státu. Mimořádně významný byl rok 1919, kdy z nejasných jader, nesystémově roztroušených po území republiky, vznikaly jednotné a přesně organizačně orámované vojenské celky. Od 13. února 1919 byla v Praze přítomna Francouzská vojenská mise. První náčelník mise – divizní generál Maurice César Joseph Pellé – posléze stanul i v čele Hlavního štábu, který vznikl spojením Francouzské vojenské mise a III. odboru Ministerstva národní obrany.

Výsledky se záhy projeví. Na podzim roku 1919 byla účinně upravena organizace MNO, začal fungovat Hlavní štáb, zemská vojenská velitelství se konsolidovala ve smyslu rozsahu kompetencí a územního rozdělení republiky. Skladba jednotek pro řádnou obranu území a celistvosti státu byla průběžně zdokonalována. To vše se dělo za nelehkých poválečných poměrů, které byly navíc vážně zhoršeny útokem vojsk Maďarské sovětské republiky proti východním oblastem ČSR. Obranné boje probíhaly od května do července 1919.

Pro další vývoj armády měl také rozhodující význam unifikační proces, jehož podstata spočívala v racionálním sloučení vojsk nacházejících se na území republiky se silami čs. zahraničních legií, které se postupně vracely do vlasti. Unifikační výnos i rozkaz byly vydány 21. prosince 1919, tedy v první výroční den příjezdu Tomáše Garrigua Masaryka do Prahy. Další významný okamžik armády je spjat s datem 17. dubna 1920, kdy byl vydán branný zákon.

Prezident T. G. Masaryk přehlíží spolu s francouzským divizním generálem Pierrem Janinem, vrchním velitelem československé armády v zahraničí, útvary pražské posádky před karlínskou Invalidovnou. Snímek pochází z roku 1920

S novou organizací armády

Generál Jan Syrový (v automobilu za řidičem), tehdejší velitel Československého vojska na Rusi a jeden z pozdějších ministrů národní obrany a náčelníků Hlavního štábu, se vrátil do vlasti 17. července 1920

Portrét divizního generála Maurice Césara Josepha Pellé, náčelníka Francouzské vojenské mise z počátků jejího působení v Československu. V letech 1919–1921 stál v čele Hlavního štábu

Československá armáda prodělala v říjnu 1921 částečnou mobilizaci, která byla vyhlášena v reakci na pokus posledního rakousko-uherského císaře Karla o restauraci habsburské moci v Maďarsku

Hlavní štáb sídlil v letech 1924–1937 v takzvaných domech pro dočasné umístění úřadoven MNO v Praze-Bubenči

Větší počet organizačních prvků Hlavního štábu a růst počtu jeho příslušníků přiměl vojenskou správu k tomu, aby pro něj nechala vystavět nový komplex budov. Účelně vyprojektovaný a zařízený objekt na Vítězném náměstí v Praze-Dejvicích byl vskutku reprezentativním sídlem, do něhož se složky Hlavního štábu přesunuly v roce 1937

Nejvýznamnější vzdělávací instituce čs. armády – Vysoká škola válečná (VŠV) – sídlila ve třetím poschodí budovy, v níž se dnes nachází Ministerstvo obrany České republiky. Svou činnost zahájila 1. listopadu 1921 jako Válečná škola v Praze a na Vysokou školu válečnou byla přejmenována 30. června 1934. Pro vyšší štáby čs. armády připravila za celé meziválečné období 577 důstojníků (mezi nimi i 22 důstojníků litevské armády). V informačních kurzech se zde ve stejném období zdokonalilo 269 generálů a vyšších velitelů

Mimořádný věhlas si v meziválečném období zajistil také Vojenský ústav zeměpisný, který byl přímo podřízen Ministerstvu národní obrany

NEJVYŠŠÍ VOJENSKÉ ORGÁNY SE SÍDLEM V PRAZE (1918–1939)

Výbor národní obrany (1918)

Nejvyšší správce československých vojsk (1918)

Vrchní vojenské velitelství (1918)

Prezident republiky – jako vrchní velitel československé branné moci (1918–1939)

Vojenská kancelář prezidenta republiky (1919–1939)

Ministerstvo národní obrany (1918–1939)

Hlavní štáb (1920–1939)

Generální inspektor československých vojsk (1919–1924)

Generální inspektorát československé branné moci (1927–1939)

Vrchní inspektorát československého dělostřelectva (1920–1921)

Inspektoráty československého jezdeckého, ženíjního vojska, vozatajstva, pro doplňování koní, pro chov vojenských koní a remontnictva (1920–1921)

Hospodářská správní kontrola MNO /později Kontrolní sbor vojenské správy/ (1921–1939)

Úsporný komisař vojenské správy (1931–1939)

Armádní poradní sbor (1932–1939)

Francouzská vojenská mise (1919–1939)

Kancelář československých legií (1918–1939)

Zemské vojenské velitelství (ZVV) Praha zaujímal tradičně prestižní první místo mezi nejvyššími oblastními velitelstvími čs. armády. Protože sídlilo v hlavním městě republiky, mělo velmi blízko k Ministerstvu národní obrany, jemuž podléhalo. Mimořádná pozice pražských zemských velitelů zvlášť vynikala od roku 1933, kdy se stali trvalou součástí kolegia Armádního poradního sboru (APS), konzultativního orgánu ministra národní obrany. Z titulu členství v tomto poradním sboru měli vliv na mírovou výstavbu armády i na koncepci a úkoly armády válečné. Základ pozdějšího ZVV Praha vytvořilo Vrchní velitelství československé branné moci, které vzniklo v Praze 30. října 1918.

Dne 18. prosince 1918 obdrželo definitivní název Zemské vojenské velitelství, jenž byl zachován až do zániku čs. armády na počátku okupace v roce 1939.

Až do ledna 1937 na ZVV Praha spočívala úplná vojenská velitelská, správní a oblastní působnost v Čechách. Většinu těchto úkolů pak převzala velitelství I. a II. sboru. ZVV Praha bylo k dispozici jako mírový organizační a personální základ pro válečné velitelství armády určené k obraně Čech.

Štáb pražského ZVV sestával z náčelníka, podnáčelníka a čtyř oddělení – organizačního, zpravodajského, operačního a materiálního. Po redukci vnitřní organizace z ledna 1937 bylo ZVV Praha tvořeno pouze velitelem, zástupcem velitele, veliteli zemského dělostřelectva a náčelníkem a podnáčelníkem štábu, jimž podléhala jen dvě oddělení.

Praha vojenským centrem Čech

Služební čepice generála
čs. armády

Jedním z nejvýraznějších pražských zemských velitelů byl arm. gen. Josef Bílý; tuto funkci vykonával od 3. července 1928 do 1. července 1935

Úzkou vazbu Zemského vojenského velitelství Praha na ústřední státní a vojenské instituce vyjadřovalo i jeho sídlo na Malostranském náměstí

Historicky posledním a zároveň i mimořádně významným vojenským činitelem na místě zemského vojenského velitele byl arm. gen. Sergej Vojtechovský. Na ZVV Praha působil od 15. listopadu 1935 do 1. dubna 1939. V meziválečném období proslul jako znamenitý vojenský odborník

Generál Jan Syrový (v popředí) řídil Zemské vojenské velitelství Praha od 26. srpna 1920 do 9. ledna 1926. V pozadí po jeho levé ruce kráčí arm. gen. Ing. Jan Drobny, který byl jmenován zemským vojenským velitelem v Čechách po generálu J. Syrovém. Ve funkci setrval do března 1929

Tým zemského vojenského velitele tvořili velitelé divizí a od roku 1935 i velitelé sborů. Na fotografii je zachycen arm.gen. Sergej Vojcechovský (v popředí na koni) s velitelem II. sboru div.gen. Josefem Váňou (vlevo) a s velitelem 4. divize brig.gen. Karlem Kutlvašem

VYŠŠÍ VELITELSTVÍ A VOJSKOVÁ TĚLESA PŘÍMO PODŘÍZENÁ ZEMSKÉMU VOJENSKÉMU VELITELSTVÍ PRAHA (mírový stav z roku 1938)

A) Vyšší velitelství:

- I. sbor – Praha
- II. sbor – Hradec Králové
- 1. rychlá divize – Praha
- 4. rychlá divize – Pardubice

B) Vojsková tělesa:

- dělostřelecký pluk 151 – Praha
- dělostřelecký pluk 154 – Pardubice
- dělostřelecký pluk 303 – Vysoké Mýto
- dělostřelecký měřický pluk 331 – Příbram
- letecký pluk 1 – Hradec Králové

Rozpravu francouzských důstojníků na závěrečných cvičeních v září 1934 sledují armádní generálové Sergej Vojcechovský (čtvrtý zprava) a Josef Bílý (třetí zprava)

Dr. Edvard Beneš přicházel v letech 1935–1938 do častého kontaktu s orgány a útvary ZVV Praha. V červnu 1938 navštívil palebná postavení dělostřeleckého (protiletadlového) pluku 151 na Barrandově

Z letecké skupiny operačního oddělení ZVV Praha vzniklo 1. března 1932 velitelství zemského letectva. Od 3. prosince 1933 stál v jeho čele plk.let., od 1. ledna 1937 brig.gen., Karel Janoušek (druhý zprava). Po generálově pravici stojí prezident dr. Edvard Beneš a vedle něj (na snímku zcela vlevo) ministr národní obrany František Machník

Na podzim 1935 vzniklo na území Československé republiky sedm sborů. Velitelství I. sboru bylo umístěno v Praze od 15. října 1935 a zprvu mělo jen velitelskou pravomoc. Od října 1937 postupně přebíralo od Zemského vojenského velitelství Praha a některých divizí i úplnou správní a oblastní působnost ve středních, západních a jižních Čechách.

Na Velitelství I. sboru působili kromě velitele a jeho zástupce i velitel sborového dělostřelectva, ženijního vojska a telegrafního vojska. Činní zde byli i přednostové intendantce, zbrojní, automobilní, remontní, zdravotnické, veterinářské, justiční, duchovní, doplňovací a stavební služby a služby válečného průmyslu. Sborovému štábu velel náčelník, jemuž podléhal podnáčelník a organizační, zpravodajské, operační a materiální oddělení. Za mobilizace v září 1938 Velitelství I. sboru zorganizovalo a personálně i materiálně zajistilo válečné Velitelství I. sboru a Velitelství XI. hraničního pásma; oběma velitelským podléhaly prvosledové útvary zajištění hranic. Postaveno bylo i Velitelství I. sborové oblasti, kterému byly podřízeny zápolní útvary.

Brig.gen. Ing. Václav Nosek, velitel ženijního vojska I. sboru a uznávaný odborník v oblasti opevňovacích prací, se 4. listopadu 1938 stal ředitelem Velitelství stavby dálkových silnic

Hlavní město republiky a modernizace armády

Div.gen. E. V. Linhart (první zleva) ve společnosti pražského zemského vojenského velitele arm.gen. Sergeje Vojechovského

Po celou dobu existence I. sboru stál v jeho čele div.gen. Emil Václav Linhart

V mírové organizaci Velitelství I. sboru byla systemizována funkce zástupce velitele, kterou zastával div.gen. Jan Šípek (uprostřed)

V obvodu Velitelství I. sboru došlo v letech 1935–1939 k řadě dislokačních změn útvarů i vyšších velitelských. Záběr z příjezdu velitelství pěšího pluku 35 Foligno do Klatov, kde byl útvar dislokován od 26. března 1938

VYŠŠÍ VELITELSTVÍ A VOJSKOVÁ TĚLESA PŘÍMO PODŘÍZENÁ VELITELSTVÍ I. SBORU (mírový stav z roku 1938)

A) Vyšší velitelství a orgány s vyšší působností:

1. divize – Praha
2. divize – Plzeň
5. divize – České Budějovice
Skupina 1 – Rakovník
Posádkové velitelství Velká Praha
Posádkové velitelství Plzeň

B) Vojsková tělesa zbraní:

náhradní prapor 101 – Tábor
dělostřelecký pluk 102 – Rokycany
dělostřelecký pluk 105 – Čtyři Dvory
dělostřelecký pluk 301 – Rakovník
dělostřelecký pluk 305 – Tábor
automobilní prapor 1 – Praha
ženijní pluk 5 – Praha
telegrafní prapor 5 – Benešov

C) Další podřízená velitelství a ústavy:

Kromě uvedených vyšších velitelství a vojskových těles byla Velitelství I. sboru v míru podřízena řada dalších velmi specifických velitelství a vojenských ústavů. Patřily mezi ně sborové nemocnice, vojenské lázeňské ústavy, vojenské justiční orgány, doplňovací okresní velitelství i zvláštní orgány pro evidenci koní a motorových vozidel.

Výcvikový tábor Jince v brdském masivu. Okamžik uvolnění sil – výstřel z lehké houfnice vz. 14/19 ráže 10 cm

I. sboru podléhal i dělostřelecký pluk 301 (Rakovník) a 305 (Tábor), v jejichž výzbroji se nacházela nejtěžší dělostřelecká výzbroj

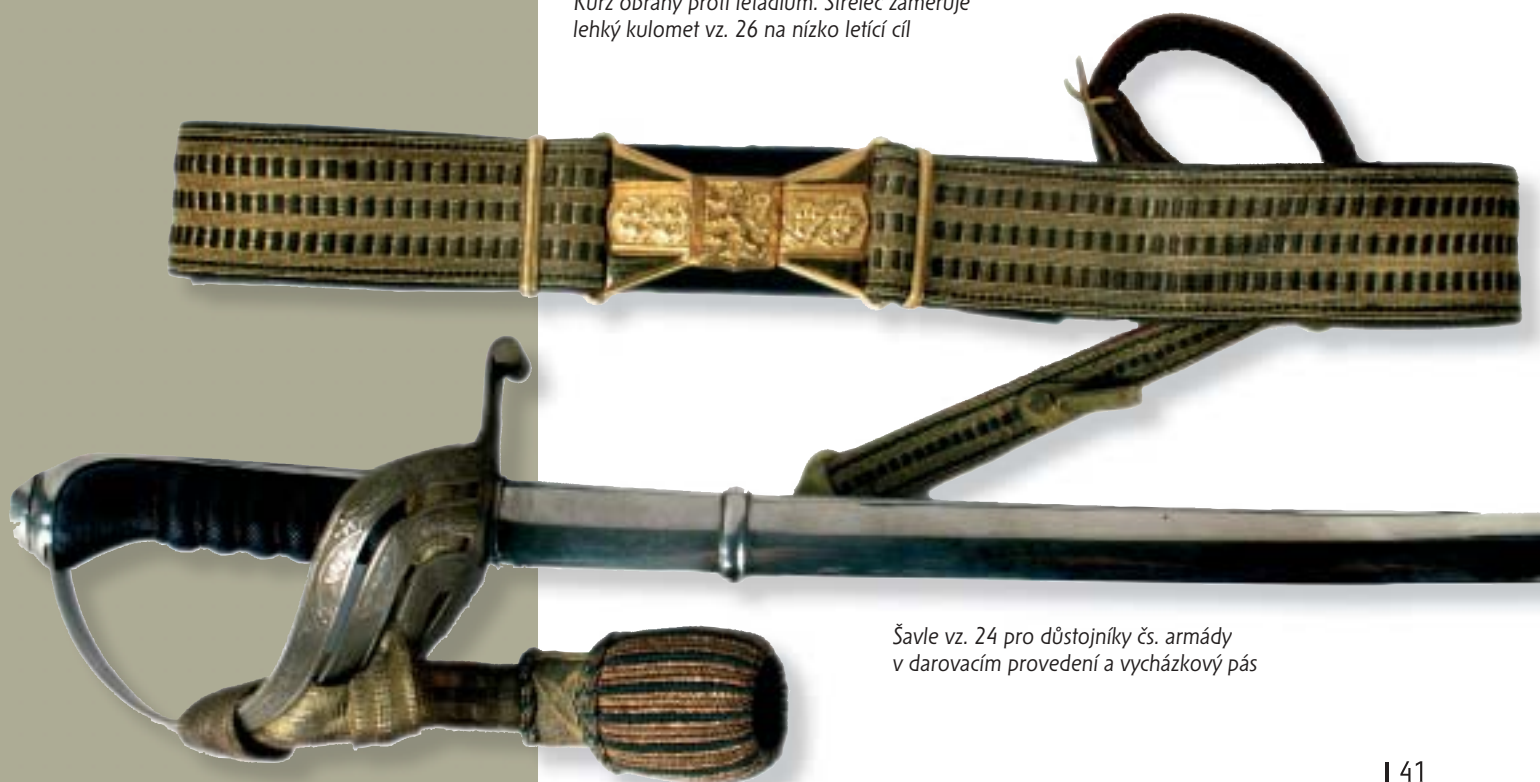
Kurz obrany proti letadlům. Střelec zaměřuje lehký kulomet vz. 26 na nízko letící cíl

Vzhledem k exponované poloze vojsk pražského I. sboru dbal Hlavní štáb na to, aby měl dostatek zbraní, munice a mužstva. Výcvik s kanonem vz. 37 ráže 37 mm proti útočné vozbě

Pražský I. sbor čekala v případě válečného konfliktu s Německem složitá situace. Příslušníci hraničářského praporu 1 České družiny – momentka z mimořádných vojenských opatření v květnu 1938

Šavle vz. 24 pro důstojníky čs. armády v darovacím provedení a vycházkový pás

Výjimečnost vojenských orgánů dislokovaných v hlavním městě vyjadřovala také 1. divize, jejíž velitelství působilo v Praze od 1. ledna 1920 do 31. července 1939. Pražské divizní velitelství navazovalo na válečné velitelství 7. divize italských legií. Číslo 1. používalo od 1. ledna 1920, kdy byl zaveden nový způsob číslování vyšších jednotek na divizním a brigádním stupni. V letech 1920–1937 se 1. divize skládala z 1. a 2. pěší brigády a z 1. polní dělostřelecké brigády. Pěší brigáda byla tvořena dvěma pěšími pluky. Dělostřelecká brigáda se skládala ze dvou dělostřeleckých pluků a jednoho dělostřeleckého oddílu. Za mobilizace v roce 1938 se Velitelství 1. divize na krátkou dobu změnilo na Velitelství okrsku Praha, jemuž podléhala vojsková tělesa určená k obraně opevněné Pražské čáry.

První mezi divizemi

Výcvik důstojnického dorostu

Príslušníci vojskových těles pražské 1. divize defilovali 28. října 1936 při přehlídce na počest rumunského krále Carola II. a korunního prince Michala. Před tribunou na dnešním náměstí Jana Palacha pochoduje kanonová četa jednoho z pražských pěších pluků

MÍROVÁ SESTAVA PĚCHOTY DIVIZE 1 – PRAHA

Velitelství 1. pěší brigády – Praha

podřízená vojsková tělesa: pěší pluk 5 Tomáše Garrigua Masaryka (Praha)
pěší pluk 28 Tyrše a Fügnera (Praha)

Velitelství 2. pěší brigády – Chomutov

podřízená vojsková tělesa: pěší pluk 46 (Chomutov)
pěší pluk 9 Karla Havlíčka Borovského (Most)

V letech 1936–1939 stál v čele 1. divize brig.gen. Cyril Langer. Za mobilizace v roce 1938 velel Okrsku Praha, tedy vyšší jednotce o síle divize, která byla určena k obraně hlavního města

Kritická léta pro obranu republiky z hlediska činnosti 1. divize významně ovlivnil náčelník štábu jejího velitelství pplk.gšt. Rudolf Feistmantl

Dne brannosti českého severu v Duchcově 21. května 1934 se za 1. divizi zúčastnil také III. oddíl pražského dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova, který byl od 30. října 1933 do října 1938 dislokován v severočeské Bílině

Útvary pražské 1. divize často navštěvovali nejvyšší ústavní činitelé Československé republiky. Ministr národní obrany Bohumír Bradáč přehlíží pěší pluk 9 Karla Havlíčka Borovského 2. pěší brigády 1. divize

Vojsková tělesa 2. pěší brigády 1. divize často cvičila v náročném terénu Krušných hor, jak to dokládá i momentka ze zimního výcviku pěšího pluku 46 z roku 1935

Služební čepice
plukovníka
pěchoty

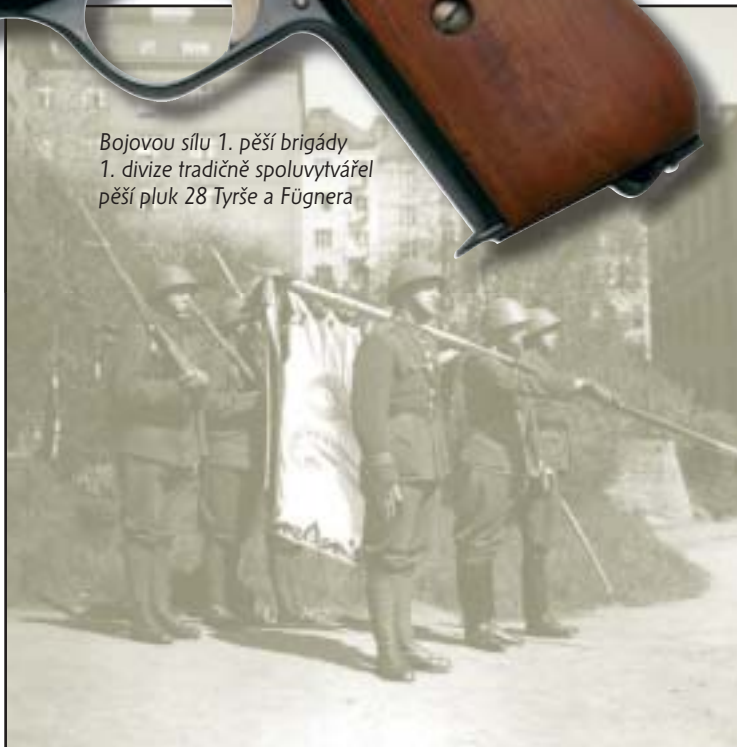

Druhou složku 1. pěší brigády 1. divize reprezentoval pěší pluk 5 Tomáše Garrigua Masaryka

Pistole vz. 24 ráže 9 mm
– osobní zbraň příslušníků
štábu Velitelství 1. divize

Bojovou sílu 1. pěší brigády
1. divize tradičně spoluvytvářel
pěší pluk 28 Tyrše a Fügnera

Příslušníci pražského pěšího pluku 5 Tomáše Garrigua Masaryka dávají „k počtě zbraň“ na Staroměstském náměstí při velebných tónech státní hymny

Posádkové velitelství Velká Praha (PVVP) náleželo k místním velitelstvím. Řadu let bylo podřízeno Velitelství 1. divize. Po vzniku sborové organizace přešlo pod pravomoc Velitelství I. sboru. PVVP odpovídalo za pořádek a kázeň, řešilo zásobovací i ubytovací otázky, vedlo vojenskou evidenci a podílelo se na zajištění hladkého průběhu vojenských oslav a dalších akcí na území hlavního města. Dne 1. ledna 1938 PVVP obdrželo vyšší působnost, což jej povzneslo do kategorie vyšších velitelství. Jeho další úkoly úzce souvisely s rozmachem výstavby lehkého opevnění na Pražské čáře. Od 15. února 1938 mobilizační plán stanovil, že má Posádkové velitelství Velká Praha postavit za mobilizace Velitelství okrsku Praha (VOP), jemuž by podléhali obránci Pražské čáry. Vzhledem k rychlému spádu událostí roku 1938 se však původní plán nepodařilo dodržet. Velitelství okrsku Praha bylo za mobilizace postaveno Velitelstvím 1. divize a PVVP bylo v tehdejším kritickém čase pověřeno udržením klidu a pořádku. PVVP existovalo do konce roku 1939.

Služba v míru i za branné pohotovosti státu

Praha přivítala také vojenské činitele Sovětského svazu, druhého nejvýznamnějšího spojence Československa

V září 1934 si Prahu prohlédl i generál Maurice Gustave Gamelin, náčelník generálního štábu francouzské armády

Ústřední místo mezi zahraničními vojenskými delegacemi zaujímali hosté z Francie. Generál Maxime Weygand, náčelník generálního štábu francouzské armády (v popředí), přehlíží v říjnu 1921 čestnou jednotku pěšího pluku 5 Tomáše Garrigua Masaryka na Hradčanském náměstí

Arm.gen. Josef Šnejdárek (uprostřed) působil v čele Posádkového velitelství Velká Praha v letech 1919–1921. Vzadu po jeho levici stojí poslední pražský posádkový velitel brig.gen. Jaroslav Červinka

Posádkové velitelství Velká Praha podpořilo přípravu i průběh návštěvy rumunského krále Carola II. a korunního prince Michala v hlavním městě

Objekt lehkého opevnění vz. 37 umně zabudovaný do náspu silnice u Dolního Bezděkova na Kladensku. Pražská čára tvořila mohutný půlkruh, který ve vzdálenosti asi 30 km od hlavního města zaštiťoval Prahu proti útoku ze severního, západního a jižního směru. Linie měřila 112 km a bylo na ní vybudováno 830 objektů lehkého opevnění

VELITELÉ PRAŽSKÉ POSÁDKY V LETECH 1918–1939

1918–1919	Jan Smrček
1919–1921	Josef Šnejdárek
1921	Karel Voženílek
1921–1923	Hynek Ignác Gibiš
1923–1928	Alfréd Škvára
1928	Václav Šidlík
1928	Josef Bílý
1928–1929	Václav Šidlík
1929–1931	František Bartoš
1931–1934	Vojtěch Klecanda
1934–1935	Bedřich Homola
1935–1936	Rudolf Viest
1936–1938	Cyril Langer
1938	František Fabián
1938–1939	Jaroslav Červinka

...Osud milionové Prahy, respektive způsob, jakým Praha bude reagovat na běh událostí, vždy ovlivní osud celého státu. Velká Praha je hlavním městem státu, sídlem prezidenta republiky, ústředních civilních a vojenských institucí, mobilizačním střediskem nejpřednější důležitosti, hlavním střediskem letecké a protivzdušné obrany, největším střediskem průmyslu a posléze městem se čtvrtinou obyvatel celých Čech. Proto je nanejvýš důležitá okamžitá informovanost a úzká spolupráce posádkového velitele Velké Prahy a jeho štábu zejména s magistrátem hl. města Prahy.

Brig.gen. Jaroslav Červinka
o důležitosti Posádkového velitelství
Velká Praha

V září 1938 Posádkové velitelství Velká Praha zajistilo podmínky pro hladký průběh mobilizace

Oficiální vojenské delegace zahraničních armád si prohlédly také expozice Památníku osvobození na vrchu Vítkově. Plukovník Jakob Labhart, náčelník generálního štábu švýcarské armády (druhý zleva), přicestoval do Československa v srpnu 1936

Do ostrahy důležitých objektů hlavního města Prahy se zapojilo i mnoho dobrovolníků, příslušníků branných organizací. Snímek zachycuje členy Svazu národních střeleckých gard

Snímek z roku 1929 zachycuje generála Eugèna Mittelhausera, v letech 1921–1925 náčelníka Hlavního štábu, při návštěvě Staroměstské radnice

Do organizace československé armády vstoupily počátkem října 1937 čtyři nové vyšší jednotky – rychlé divize. Symbolizovaly průnik moderních trendů do vojenského umění československé armády, v jejíž skladbě do té doby chyběla síla, která by operovala v dimenzích moderního pohybového boje. Rychlé divize vznikaly s cílem dát armádě mobilní celky schopné provádět manévrové operace většího rozsahu. Pořadové číslo 1. nesla rychlá divize, jejíž velitelství bylo umístěno v hlavním městě a vzniklo z velitelského aparátu 1. jezdecké brigády, která v Praze působila od února 1922.

Nejmladší pražská divize

Pražané vidali nejmodernější bojovou techniku československé armády ještě před vznikem 1. rychlé divize.

Lehké tanky vz. 34 ze stavu pluku útočné vozby 1 defilují 28. října 1936 před rumunským králem Carolem II., korunním princem Michalem a nejvyššími československými ústavními činiteli. Snímek byl pořízen na dnešním náměstí Jana Palacha

Vznik 1. rychlé divize úzce souvisel s motorizací československé armády, která se stala charakteristickým jevem druhé poloviny 30. let. Armáda popularizovala motorizaci i přímo v centru Prahy na Václavském náměstí

Defilé dragounského pluku 1 Jana Jiskry z Brandýsa na Staroměstském náměstí 24. května 1936 při příležitosti slavnostního připnutí stuhy, kterou mu věnovala Střelecká jízda Riegrova, na plukovní korouhev. V říjnu 1937 byly dragounské pluky 1 a 5 podřízeny 1. rychlé divizi

Motorizovaná pěchota, jeden ze základních prvků 1. motomechanizované brigády, tvořila vysoce mobilní složku 1. rychlé divize. Na snímku je zachycen pohotovostní nástup mužstva milovického instrukčního praporu 1 do vozidel

Jezdecká šavle vz. 4

Prostředky motorizovaného dělostřelectva se staly standardní součástí 1. motomechanizované brigády 1. rychlé divize. Fotografie zachycuje cvičný přesun motorizovaného oddílu lehkých houfnic vz. 30 ráže 10 cm

Soustavný výcvik motorizovaných útvarů doplňovala různá sportovní klání. Momentka ilustruje motocyklovou soutěž pořádanou Velitelstvím 1. rychlé divize

1. RYCHLÁ DIVIZE – PRAHA (koncem září 1938)

Velitelství 1. rychlé divize

- motorizovaný přezvědný oddíl 1
- telegrafní prapor 81

1. jezdecká brigáda

- cyklistický prapor 4
- dělostřelecký oddíl 84
- dragounský pluk 1
- dragounský pluk 5

1. motomechanizovaná brigáda

- instrukční prapor 1 (motorizovaný)
- instrukční prapor 2 (motorizovaný)
- prapor lehkých tanků 2
- dělostřelecký oddíl 88 (motorizovaný)

POČETNÍ STAV 1. RYCHLÉ DIVIZE (k 1. říjnu 1938)

Osoby.....	8 615
Koně	2 526
Pušky.....	4 707
Pistole	2 354
Těžké kulomety	72
Lehké kulomety.....	200
Proti tankové kanony.....	21
Minomety	6
Děla.....	23
Lehké tanky.....	38
Automobily	745
Motocykly.....	186

Rub standardy pluku útočné vozby 1

Odznak za výtečné řízení útočných vozidel pro mužstvo

Pluk útočné vozby 1 (PÚV 1), který byl dislokovaný ve středočeských Milovicích, působil jako organizační, materiální a výcviková základna pro výstavbu některých útvarů 1. rychlé divize. Atraktivní záběr z roku 1938 byl pořízen při prezentaci vozového parku PÚV 1. V popředí pojíždějí obrněné automobily vz. 30, vz. 27 a tančíky vz. 33. V pozadí postupuje masa lehkých tanků vz. 35, které tvořily nejúdernější prostředek 1. motomechanizované brigády

Charakteristický atribut přítomnosti čs. armády v Praze tvořili po celé meziválečné období její příslušníci, kteří zajišťovali ostrahu sídla hlavy státu na Pražském hradě. Prvními strážci tohoto nejpamátnějšího místa české státnosti se již 28. října 1918 stali ozbrojení členové tělovýchovné jednoty Sokol Praha-Hradčany. Počátkem prosince 1918 byla z pěšího pluku 28 vyčleněna Hradní setnina. Její příslušníci dostali za úkol střežit Pražský hrad a s vojenskými poctami vítat významné hosty. První formace začas vystřídala plnohodnotná Hradní stráž, která měla zvláštní pověření pro čestnou a bezpečnostní službu v sídle prezidenta republiky. Podléhala referátu III. – Velitelství Hradu, jenž byl součástí Vojenské kanceláře prezidenta republiky. Hradní stráž tvořil velitel, jeho zástupce, tři čety a pomocné družstvo. Od roku 1929 její příslušníci nosili upravené stejnokroje ruských, francouzských a italských legií. Hradní stráž existovala do 31. července 1939.

Ochránci prezidenta a nositelé tradic národního odboje

Standarta prezidenta republiky

První ostraha Pražského hradu složená z členů tělovýchovné jednoty Sokol Praha-Hradčany

Příslušníci jedné z prvních strážních jednotek čs. armády na Pražském hradě vzdávají čest prezidentovi republiky T. G. Masarykovi v den jeho příjezdu do Prahy – 21. prosince 1918

Límcový odznak Hradní stráže. Začal se používat v roce 1929

Hradní stráž při slavnostním připínání stuh na svůj prapor v červenci 1935

Příslušníci Hradní stráže se standartou prezidenta republiky při přehlídce 28. října 1936 uspořádané na počest rumunského krále Carola II. a korunního prince Michala

Nástup Hradní stráže z ledna 1936. V čele je zachycen tehdejší velitel Hradu plk.pěch. Josef Kvapil

Rub a líc praporu Hradní stráže, který vznikl za významné odborné podpory Památníku odboje, jednoho z předchůdců dnešního Vojenského historického ústavu Praha. Prezident T. G. Masaryk jej Hradní stráž předal 13. října 1921

Slavnostní nástup Hradní stráže v období druhé republiky již neměl takový lesk jako v letech před Mnichovem. Hradní stráž už nenastupovala v tradičních legionářských stejnokrojích, ale ve standardních uniformách čs. armády. Tuto skutečnost dokládá i snímek ze 30. listopadu 1938, kdy byl prezidentem republiky zvolen dr. Emil Hácha

Slavnostní nástup Hradní stráže na ploše strahovského stadionu v Praze

Po téměř celé meziválečné období Pražané vídali příslušníky jednoho z nejznámějších útvarů čs. armády – pěšího pluku 5, který nesl čestný název se jménem prezidenta osvoboditele, *Tomáše Garrigua Masaryka*. Vznikal na základech, jež vytvořil 5. střelecký pluk ruských legií a 8. střelecký pluk domácího vojska. Tento unifikační proces byl dokončen 29. září 1920. Útvar byl dislokován v Praze až do 31. července 1939, kdy zanikl při likvidaci čs. armády. Během existence pluku došlo i k několika dílčím změnám v dislokaci některých jeho součástí: II. prapor byl od 29. září 1920 do 10. ledna 1921 umístěn v Tornaľe na Slovensku; I. prapor působil mezi 2. lednem a březnem 1921 v Kladně. Tamtéž byl v době od 15. února do 25. června 1938 přesunut také III. prapor. Organizace pěšího pluku 5 odpovídala standardu zavedenému v čs. armádě. Základním prvkem útvaru bylo velitelství, jemuž byly podřízeny tři polní prapory a náhradní prapor, který tvořil mobilizační základnu pro výstavbu plánovaných válečných útvarů. Dále při velitelství pluku působila pomocná rota, k níž byla zařazena plukovní hudba – chlouba každého útvaru, a technická rota. Od 1. října 1935 útvar disponoval také rotou doprovodných zbraní, která byla rovněž podřízena velitelství pluku. Tato část útvaru měla k dispozici minomety a protitankové kanony. Mezi 1. lednem 1920 a 31. prosincem 1937 byl útvar podřízen Velitelství 1. pěší brigády se sídlem v Praze. Po zrušení brigádního systému pluk podléhal přímo Velitelství 1. divize.

Ve jménu prezidenta osvoboditele

Historický prapor pěšího pluku 5 *Tomáše Garrigua Masaryka* sklízal během legionářské odysey i v poválečných letech nejedno vyznamenání. Slavné činy jeho bojovníků byly oceněny i při příležitosti, která je zachycena na fotografii. Ministr národní obrany *František Udržal* dekoruje plukovní prapor válečným křížem 1918

Nedlouho poté, co byl dr. Edvard Beneš zvolen druhým prezidentem Československé republiky, zhlédl 25. března 1936 v areálu Štefánikových kasáren na Smíchově ukázková cvičení připravená silami pluku. Prezident pozorně sleduje činnost obsluhy minometu vz. 17 ráže 9 cm, jimiž disponovala minometná četa technické roty

Březenová návštěva prezidenta dr. Edvarda Beneše byla jednou z jeho prvních cest ke konkrétnímu vojenskému útvaru. Na snímku si prohlíží těžký kulomet vz. 24 uzpůsobený ke střelbě proti letadlům

Vynikající čs. lehký kulomet vz. 26 – typická součást výzbroje pražských pěšáků

Opasková přezka pro mužstvo

Přilba vz. 25

Pražané vidali plukovní prapor, symbol útvaru, při mnoha veřejných akcích. V roce 1929 se však odehrála výjimečná událost. Na Staroměstském náměstí nastoupila čestná stráž s originálem historického praporu 5. střeleckého pluku ruských legií i s kopií této památky. Snímek zachycuje akt předání kopie praporu do rukou příslušníků pěšího pluku 5

Dobová pohlednice s vyobrazením praporu a standardy pražských útvarů. V popředí je ztvárněn prapor pěšího pluku 5

Polní čepice desátníka pěchoty

Příslušníci pluku měli mnohokrát čest reprezentovat armádu před domácí i zahraniční veřejností. Jedno z nejslavnějších veřejných vystoupení pluku se uskutečnilo na strahovském stadionu 6. července 1938 u příležitosti Vojenského dne v rámci X. všesokolského sletu

Květnová mimořádná opatření v roce 1938 se citelně dotkla i vnitrozemských útvarů čs. armády. Patřil mezi ně i pěší pluk 5 Tomáše Garrigua Masaryka, jehož příslušníci jsou zachyceni na snímku během cvičení, které se konalo v rámci tehdejšího pohotovostního nástupu. Část kulometného roje připravuje ke střelbě těžký kulomet vz. 24

Pěší pluk 5 byl vyveden do pole poprvé v květnu 1938 a zaujal obranu na ještě nedobudované Pražské čáře. Na fotografii je zachycen přesun kulometného družstva terénem

Během slavnosti, která se uskutečnila v Praze 22. srpna 1926, poprvé zavlál nad hlavami příslušníků pěšího pluku 28 prapor, na jehož líci dominoval nápis *Pro vítězství za praporem kupředu*. Kromě zmíněného hesla nesl líc praporu velký emblém československého lva vyšitého stříbrošedým materiálem. Rub byl opatřen plukovním číslem, názvem a znakem města, které mu prapor darovalo. Dne 21. října 1929 útvar obdržel čestný název *Tyrše a Fügnera*.

Československý pěší pluk 28 byl následovníkem 28. pěšího pluku domácího vojska. Většina útvaru, tj. velitelství a I. a III. prapor byly umístěny v Praze nepřetržitě po celou existenci meziválečné Československé republiky. Náhradní prapor byl redислоkovan do Prahy z Josefova, kde působil od 1. ledna do 8. října 1920. II. prapor zajišťoval do 8. ledna 1921 území Slovenska, odtud pak přešel do Prahy a následně byl 24. listopadu 1921 přemístěn do Milovic. Do hlavního města se opět vrátil 26. září 1928, čímž bylo završeno soustředění celého pluku na území Prahy.

Pro vítězství za praporem kupředu

Momentka připomíná okamžik, kdy ministr národní obrany generál Jan Syrový přijal zbrusu nový a zatím ještě zahalený plukovní prapor z rukou tehdejšího pražského primátora dr. Karla Baxy

Služební čepice poručíka pěchoty

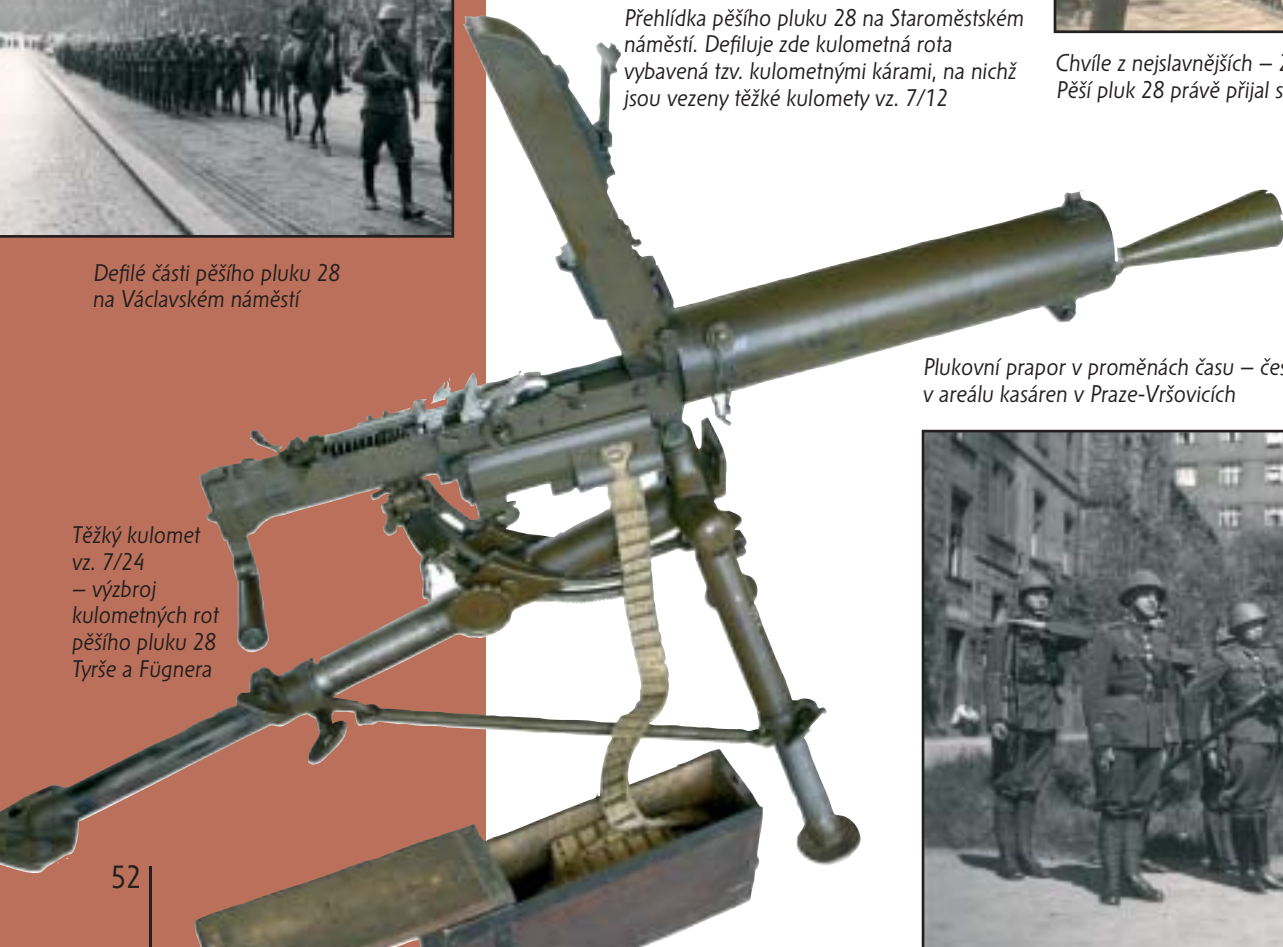
Přehlídka pěšího pluku 28 na Staroměstském náměstí. Defiluje zde kulometná rota vybavená tzv. kulometnými kárami, na nichž jsou vezeny těžké kulomety vz. 7/12

Chvilke z nejslavnějších – 22. srpen 1926. Pěší pluk 28 právě přijal svůj plukovní prapor

Defilé části pěšího pluku 28 na Václavském náměstí

Těžký kulomet vz. 7/24 – výzbroj kulometných rot pěšího pluku 28 Tyrše a Fügnera

Plukovní prapor v proměnách času – čestná stráž a líc praporu v areálu kasáren v Praze-Vršovicích

Rok 1928 – speciální vojenská vozidla na nástupním prostoru kasáren

Rub a líc praporu
pěšího pluku 28
Tyrše a Fügnera

Odznak pro
výtečné střelce
z lehkého
kulometu

Puška vz. 24
ráže 7,92 mm
– základní zbraň
čs. pěchoty

Přilba vz. 20

Plukovní prapor byl při slavnostních příležitostech doplňován stuhami různých občanských spolků, které se obvykle zaměřovaly na popularizaci brannosti. Při oslavách Československé obce střelecké, jež se konaly v Praze dne 5. a 6. července 1937, byla na plukovní prapor připnuta stuha této populární branné organizace

S Prahou spojila svoji existenci celá řada velitelství, útvarů a dalších složek dělostřelectva čs. armády. V roce 1920 byla zavedena racionální organizace armády, která rozlišovala lehké, hrubé, protiletadlové a horské dělostřelectvo i další specifické útvary. V Praze byly v meziválečném období zastoupeny různými útvary a jejich součástmi všechny tyto kategorie. K nejznámějším pražským útvarům patřily dělostřelecké pluky 1 Jana Žižky z Trocnova a 101 Dr. Edvarda Beneše. Dělostřelci působící v metropoli měli nejbližší k nejvyšším velitelským a správním orgánům této tradiční zbraně. Na Ministerstvu národní obrany působil dělostřelecký a zbrojní odbor, který byl ústředním orgánem vojenské správy pro záležitosti dělostřelectva. Záležitosti dělostřelectva proti letadlům řešilo oddělení obrany protiletadlové leteckého odboru MNO. Specifickými otázkami se zabývalo dělostřelecké oddělení a oddělení dělostřeleckého střeliva zbrojního odboru Vojenského technického a leteckého ústavu.

Nám tvrz – nepřátelům hráz

V listopadu 1927 byl dělostřelecký pluk 1 soustředěn do kasáren v Praze-Ruzyni

Staroměstské náměstí bylo svědkem řady vojenských slavností, při nichž před veřejnost předstoupil i dělostřelecký pluk 1 Jana Žižky z Trocnova. Reprezentativní motiv pochází z oslav 10. jubilea založení pluku, které se uskutečnily v roce 1927

Momentka z přípravy střeliva pro lehkou houfnici vz. 14/19 ráže 10 cm – jednu z nejtypičtějších zbraní pražských dělostřelců. Kvalitní výzbroj vyžadovala neméně kvalitní střelivo. Tato podmínka byla v případě čs. armády splněna

Dobovým funkcionalismem ovlivněný design přilby vz. 32

Čestná stráž se standartou dělostřeleckého (protiletadlového) pluku 151. Dne 8. dubna 1934 na ní byla doplněna stuha, kterou pluku daroval Svaz čs. motoristů

Práce dělostřelců byla vždy mimořádně náročná po stránce odborné i fyzické. Dokládá to i momentka z přesunu lehké houfnice vz. 14/19 ráže 10 cm ze stavu dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova

VELITELSTVÍ A VOJSKOVÁ TĚLESA ČS. DĚLOSTŘELECTVA V PRAZE (1919–1939)

Vrchní inspektorát čs. dělostřelectva (1920–1921)
 Dělostřelecký inspektorát při Zemském vojenském velitelství Praha (1919–1920)
 Velitelství 1. polní dělostřelecké brigády (1920–1937)
 Dělostřelecký pluk 1 Jana Žižky z Trocnova (1920–1939)
 Dělostřelecký pluk 101 Dr. Edvarda Beneše (1923–1938)
 Dělostřelecký pluk 151 (1920–1939)
 Dělostřelecký pluk 154 (1933–1939)
 Dělostřelecký oddíl 151 (1924)
 Remontní baterie 1 (1936–1939)
 Automobilní prapor 1 (1921–1939, jako součást dělostřelectva v letech 1933–1939)
 Náhradní baterie dělostřeleckého pluku 52 (1920)
 Náhradní baterie pluku protiletadlového dělostřelectva 151 (1919–1920)
 Náhradní baterie pluku polního dělostřelectva 109 /1/ (1919–1920)
 Náhradní baterie pluků horského dělostřelectva 8 a 9 (1919)
 Náhradní baterie oddílů horského dělostřelectva 8, 9, 19, 21, 26, 57 (1919)

Pražští protiletadloví dělostřelci disponovali technicky nejnáročnější bojovou technikou. Na snímku je zachyceno mužstvo dělostřeleckého pluku 151 při obsluze speciálního dálkoměru

Hlavní město skýtal mnoho strategicky významných cílů pro nepřátelské letectvo. Po roce 1933 proto vzrůstala úloha pražských útvarů obrany proti letadlům

Odznak pro výtečné dělovody

Odkaz čs. legií se stal opět velmi aktuální v atmosféře ohrožení republiky. Dne 5. července 1937 byla v areálu kasáren dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova odhalena pamětní deska připomínající legionáře padlé v bitvě u Žborova

Čestná, ale smutná úloha pro pražské dělostřelce. Dne 18. září 1938 vyprovázeli zesnulého Tomáše Garrigua Masaryka na poslední cestě z Prahy do Lán, kde byl pochován

Prezident dr. Edvard Beneš se osobně přesvědčil o parametrech zbraní, jimiž v roce 1938 disponovali pražští protiletadloví dělostřelci. Na snímku si prohlíží protiletadlový kanon vz. 22 ráže 8,35 cm z produkce Škodových závodů

Prvořadý význam Prahy vynikl již v lednu 1919, kdy v metropoli začalo působit Velitelství československého vojenského leteckého sboru (od května 1920 Velitelství čs. letectva), jemuž podléhaly jednotlivé letecké setniny.

Dne 21. května 1920 začalo v Praze fungovat Velitelství letecké skupiny pro Čechy. Podzim roku 1920 vnesl do čs. letectva stabilitu a standardní organizaci. Na základech tří leteckých skupin byly vybudovány první tři letecké pluky čs. armády. Letecký pluk s prestižním číslem 1 byl zřízen 20. října 1920 v Praze-Kbelích, které se v různých úsecích meziválečného období staly domovskou základnou také pro letecké pluky 4, 5 a 6.

Dne 1. ledna 1934 v Praze vzniklo Velitelství letecké brigády, která se skládala z leteckých pluků 4, 5 a 6. Dále na území hlavního města existovala řada pomocných zařízení vojenského letectva – např. prvky letecké radioelektrické sítě a ústřední orgány vojenské povětrnostní služby. Škálu subjektů souvisejících s letectvem dotvářely i závody leteckého průmyslu: Vojenská továrna na letadla – Letov, Avia, Aero, ČKD a Walter.

Počátkem roku 1938 bylo postaveno 55 letek bojového letectva.

Služební čepice četaře letectva

Rozsáhlá modernizace čs. armády, k níž se přikročilo po roce 1933, se u letectva projevila především v rostoucím počtu strojů různého určení. Fotografie pořízená na letišti Praha-Kbely ilustruje předletovou přípravu stíhacích strojů Avia B-534

Letu zdar!

Rozsáhlá letecká база Praha-Kbely se ve dvacátých a třicátých letech 20. století stala domovskou základnou složek čtyř leteckých pluků a řady prostředků pozemního zabezpečení čs. vojenského letectva

O značný rozvoj vojenského letectví v Praze se ve třicátých letech 20. století zasloužil div. gen. Ing. Jaroslav Fajfr, přednosta III. (leteckého) odboru Ministerstva národní obrany

V Praze-Kbelích byla vybudována rozsáhlá infrastruktura pozemních zařízení vojenského letectva. Budova Velitelství leteckého pluku 1

Odznak letce – polního pilota

Monumentální přelet těžkých bombardovacích strojů Aero MB-200 ze stavu Letecké brigády Praha nad areálem Památníku osvobození na vrchu Vítkově

Pražanům i hostům hlavního města se naskytlo několik příležitostí spatřit na vlastní oči pilotní umění proslulého čs. vojenského letce, leteckého akrobata a „krále vzduchu“, por.let. Františka Nováka (vpravo)

VELITELSTVÍ, VOJSKOVÁ TĚLESA, ÚSTAVY A DALŠÍ SLOŽKY ČS. VOJENSKÉHO LETECTVA NA ÚZEMÍ VELKÉ PRAHY (1918–1939)

Velitelství československého vojenského leteckého sboru (1919–1920)
Velitelství čs. letectva Kbely (1920–1921)
Letecká setnina Voisin 4 Kbely (1919)
Letecká setnina 5 Kbely (1919)
Letecká setnina 10 Kbely (1920)
Velitelství letecké skupiny pro Čechy, náhradní rota 1 (1920)
Vojenský odbor Státního meteorologického ústavu (1918–1923)
Vojenské oddělení povětrnostní služby Státního ústavu meteorologického (1928–1939)
Hlavní letecké povětrnostní stanice (1920–1925)
Vojenská povětrnostní ústředna 1 (1938–1939)
Letecký pluk 1 Tomáše Garrigua Masaryka Kbely (1920–1939)
Letecký pluk 4 Kbely (1928–1931, 1937–1939)
Letecký pluk 5 Kbely (1931–1937)
Letecký pluk 6 (1929–1939)
Letecké radioelektrické středisko (1935–1939)
Letecká radioelektrická stanice 15 (1935–1939)
Letecká radiogoniometrická stanice (1935–1939)
Letecká povětrnostní stanice 7 / I/ (1927–1939)
Hlavní letecké skladiště (1919–1920)
Odbočka hlavního leteckého skladu (1920–1922)
Správa čs. leteckých skladišť (1920–1922)
Vojenská letecká přejímací správa (1923–1936)
Hlavní letecké dílny (1920–1922)
Letecký sklad 1 (1932–1939)
Ústřední letecký sklad (1937–1939)
Letecký studijní ústav (1922–1927)
Vojenský letecký ústav studijní Letňany (1927–1932)
Vojenský technický a letecký ústav, letecký odbor (1933–1939)
Letecký pluk 1, park (1921–1931)
Letecký pluk 4, sklad (1930–1931)
Letecký pluk 4 Letňany, technická letka (1929–1931)
Letecký pluk 6, sklad (1930–1931)
Pilotní škola (1919)
Vojenská továrna na letadla 3 Letňany (1924–1939)
Vojenská továrna na letadla (1922–1924)
Vojenské telegrafní dílny (1926–1939)

Rub a líc praporce leteckého pluku 1 Tomáše Garrigua Masaryka, jehož součástí byly dislokovány na letišti v Praze-Kbelích od 20. října 1920 do 31. července 1939

Nezvyklé spojení – čs. letecká technika na pozadí Staroměstského náměstí v Praze. Zobrazené stroje se ve dnech 23. července až 1. srpna 1937 zúčastnily IV. ročníku známého mezinárodního leteckého mítinku ve švýcarském Curychu. Českoslovenští vojenští letci zde získali 3 první, 3 druhá a 4 třetí místa a celkově druhé místo

za absolutním vítězem – Německem. Letoun vlevo je Avia Ba-122.17 s imatrikulací OK-AMI, která byla použita v akrobatických soutěžních disciplínách. Druhý stroj je další ze soutěžních letounů čs. výpravy – standardní stíhací Avia B-534.202 opatřená civilní imatrikulací OK-AMO

Vycházkový pás a letecký kordík vz. 27 – elegantní atributy výstroje důstojníků a rotmistrů čs. vojenského letectva

Na jaře 1938 Letecká brigáda Praha obdržela moderní bombardovací stroje B-71 zakoupené v Sovětském svazu. Tyto nové letouny se veřejnosti představily na X. všesokolském sletu

V polovině třicátých let 20. století se zásadním způsobem proměnil vztah občanů k armádě. Když se po roce 1933 začala nad Evropou stahovat zlověstná mračna, kredit čs. branné moci nebývale vzrostl. Zvětšovala se také popularita branných aktivit, na nichž se vojsko různým způsobem podílelo. Dne 4. července 1937 se na strahovském stadionu konala unikátní slavnost připomínající 20. jubileum vítězství čs. legií u Zborova. Tomáš Garrigue Masaryk tehdy naposledy sledoval zdatnost vojáků své republiky. Na mimořádně zdařilém X. všesokolském sletu, který se uskutečnil v Praze na přelomu června a července 1938, byl obraně republiky věnován nejprve 16. červen 1938 – *Den brannosti*, a pak 6. červenec 1938 – *Vojenský den*. Dynamických ukázek vojenského výcviku se během pětihodinového programu zúčastnilo 2 912 mužů a 41 důstojníků čs. armády. Na strahovském stadionu bylo předvedeno více než pět desítek vojenských automobilů, zhruba stejný počet motocyklů, 8 děl a 351 koní. Nad strahovským sletištěm se uskutečnil hromadný přelet 132 vojenských letounů. Grandiózní podívaná, kterou zhlédl i prezident republiky dr. Edvard Beneš, se stala nezapomenutelným zážitkem pro více než čtvrt milionu diváků.

Brannost, armáda a Pražané

Tomáš Garrigue Masaryk ve společnosti arm.gen. Jana Syrového, generálního inspektora čs. branné moci, na zborovských oslavách 4. července 1937

Ministr národní obrany František Machník (vlevo v sokolském kroji) vítá představitele čs. armády na Vojenském dnu X. všesokolského sletu 6. července 1938. Zprava stojí náčelník Hlavního štábu arm.gen. Ludvík Krejčí, dále náčelník Francouzské vojenské mise arm.gen. Louis-Eugène Faucher, velitel pražského I. sboru div.gen. Emil Linhart a přednosta prezidiálního odboru Ministerstva národní obrany gen. JUDr. Robert Vobrátilík

Prezident budovatel Edvard Beneš při projevu v rámci zborovských oslav dne 2. července 1937

Příslušníci čs. armády secvičili na oslavu 4. července 1937 živý obraz zborovských bojů, jehož součástí byla i tato alegorie Československé republiky a její armády

Vojenského dne se zúčastnilo také 286 příslušníků různých složek armády rumunského království

Působivá exhibice pražských dělostřelců na Vojenském dnu X. všesokolského sletu

Výstižný obraz nálady všesokolských sletových dnů roku 1938. Vojáci pražského pěšího pluku 5 Tomáše Garrigua Masaryka s příslušníky jugoslávské armády a válečného námořnictva v areálu Štěfánikových kasáren v Praze na Smíchově

*...Z brány vychází vojsko jihoslovanské
a za ním rumunské. Vede je náš
důstojník na koni. Z vedlejších bran
se valí naši. Při nástupu tohoto
krásného lidu zmocnilo se diváctva
takové nadšení, že se to nedá nijak
vylicít. Všechny bouře pochvaly
minulých dní byly jedním okamžikem
zatlačeny do pozadí a v zapomenutí.
Lidé si počínali, jakoby třeshli.*

Dobový komentář, který vykresluje
atmosféru Vojenského dne

Diváci Vojenského dne měli rovněž jedinečnou možnost sledovat zdatnost
reprezentantů jugoslávské armády. Sletovou Prahu navštívilo 312 jejích
příslušníků. Na snímku je zachycen nástup cvičenců jugoslávského námořnictva

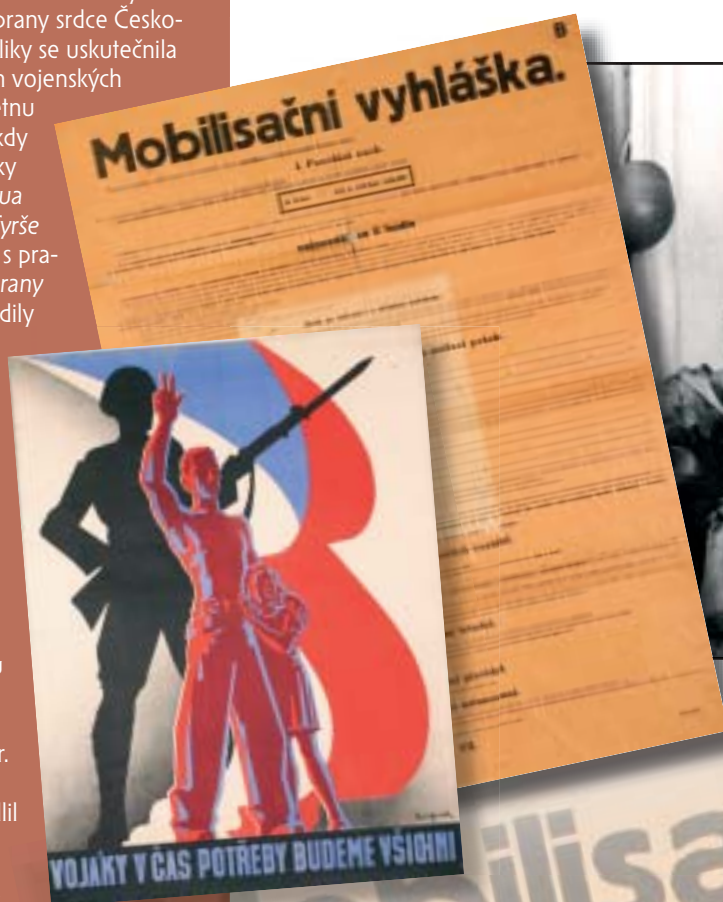
Expozice Památníku osvobození patřily během X. všesokolského sletu
k nejnavštěvovanějším místům Prahy. Památník, na nějž dnes
navazuje Vojenský historický ústav Praha, byl předurčen k vědeckému
zpracovávání dějin čs. odboje, čs. armády a k péči o jejich hmotné
památky

Dynamický prvek Vojenského dne vytvořili zástupci motorizovaných
útvarů čs. armády

Praha odhodlaná

V kritickém roce 1938 se odehrál dvojí ostrý nástup obránců hlavního města Prahy. První aktivace obrany srdce Československé republiky se uskutečnila při mimořádných vojenských opatřeních v květnu a červnu 1938, kdy pražské pěší pluky 5 Tomáše Garrigua Masaryka a 28 Tyrše a Fügnera spolu s praporem Stráže obrany státu Praha obsadily linii lehkého opevnění na Pražské čáře. V památných dnech zářijové mobilizace byly k přímé obraně hlavního města určeny vojenské útvary, které podléhaly Velitelství okrsku Praha (VOP), jemuž velel brig. gen. Cyril Langer. Štáb VOP za mobilizace sídlil v Břevnovském klášteře. Pěší útvary VOP byly rozmístěny na Pražské čáře. Část sil tvořila zálohu pro manévr za pevnostní linií. Řady obránců Prahy se tak rozrostly na 24 000 mužů. Základní obranný úkol Velitelství okrsku Praha vystihuje citace ze Všeobecného operačního rozkazu číslo 1, který byl vydán 25. září 1938 ve 21 hodin: „Bránit vybudované opevnění západně Vltavy s důrazem na směry: Louny–Slaný–Praha, Plzeň–Beroun–Praha. Jednak umožniti a zabezpečiti evakuaci prostoru Praha, jednak umožniti ústup jednotek ze západní poloviny Čech na nové obranné postavení...“ Nesmírné nadšení bránit ohroženou vlast a její metropoli rozbil Mnichov a jeho tragické následky.

Vystrojený a vyzbrojený záložník – otec se loučí se svým synem a chystá se k odjezdu do pole. Na pražských ulicích se ve vzrušených dnech mobilizace odehrávaly tisíce podobných obrazů. Nesmírné odhodlání bránit ohroženou vlast potlačilo přirozený strach z války

Nízko letící nepřátelské letouny měly v okolí Prahy odrážet i kulometné roty vyzbrojené vynikajícími lehkými kulomety vz. 26. Nejúčinnější zbraní protivzdušné obrany hlavního města byl v září 1938 protiletadlový kanon vzor 22 ráže 8,35 cm

Standardní stíhací letouny čs. letectva Avia B-534 na továrním letišti firmy Avia v Čakovících. Tyto stroje střežily v září 1938 vzdušný prostor nad Prahou

Během napjatých dnů záříjové mobilizace se hlavní město stalo rušnou křižovatkou vojenských transportů, které protínaly pražský komunikační uzel všemi směry. K obraně Československé republiky stálo připraveno 1 075 000 mužů

Válečné složení Velitelství okrsku Praha (ze 4. října 1938)

Útvar	Mobilizační stanice	Bojová pohotovost (v %)
Velitelství okrsku Praha	Praha	95
pěší pluk 201	Praha	30–80
pěší pluk 202	Mladá Boleslav	60
pěší pluk 203	Beroun	90
pěší pluk 204	Praha, Čáslav, Stará Boleslav	80–100
dělostřelecký oddíl 501	Praha-Ruzyně	100
ženijní rota 151	Praha	70
ženijní rota 152	Praha	70
telegrafní rota 201	Kutná Hora	68
velitelství zbrojního parku 201	Praha-Ruzyně	100
smíšená muniční kolona 201	Praha-Ruzyně	100
dělostřelecká pracovní rota 201	Praha-Ruzyně	100
intendantní park 201	Praha	100
veterinární ambulance 201	Praha	85
nákladní autokolona 203	Praha	100
poštní pošta 62	Kutná Hora	100
pracovní rota 201	Praha	100
Posilové prostředky		
pěší pluk 5	Praha	95–100
pěší pluk 28	Praha	50–80
vozačská kolona 2	Praha	100
pracovní rota 2	Praha	100

Sestava útvarů teritoriální obrany proti letadlům (z 30. září 1938)

Obvod obrany proti letadlům (OPL) „A“ – stanoviště velitele: Praha-Hostivice	
Útvar	Výzbroj
skupina OPL I/151 o 3 bateriích	protiletadlové kanony vzor 12/20 ráže 9 cm
skupina OPL II/151 o 3 bateriích	protiletadlové kanony vzor 22 ráže 8,35 cm
skupina OPL V/151 o 3 bateriích	
světlometná skupina OPL VI/151	každá světlometná skupina o 3 četách
světlometná skupina OPL VII/151	
světlometná skupina OPL IX/151	
2 roty velkých kulometů proti letadlům	kulometry vzor 36 ráže 20 mm
6 kulometných rot	lehké kulometry vzor 26 ráže 7,92 mm
další útvary OPL: baterie 31, 32, 33, 34, 35/151	protiletadlové kanony vzor 37 ráže 8 cm

Sestava leteckých útvarů k obraně Prahy (z 30. září 1938)

Obvod teritoriální obrany proti letadlům „A“ – stanoviště velitele: Praha-Hostivice	
I/4. peruť (stíhací) – dislokace: Horní Měcholupy, Uhřetěves	
Číslo letky	Výzbroj
letka 40 (stíhací)	Avia B-534
letka 41 (stíhací)	Avia B-534
letka 42 (stíhací)	Avia B-534

K obraně hlavního města se podle pokynů vojenských orgánů připravovaly i složky Civilní protiletadlové obrany. Její vznik v roce 1935 podstatným způsobem ovlivnila vojenská správa. Muži na snímku budují improvizovaný protiletadlový úkryt na Klárově

Snímek z doznívající atmosféry jarní pohotovosti čs. armády. Prezident republiky dr. Edvard Beneš (uprostřed) zhlédl 9. června 1938 cvičení protiletadlového dělostřelectva a letectva v prostoru nad Barrandovem. Po prezidentově pravici stojí brig.gen. Karel Janoušek, zemský velitel letectva, po levici div.gen. Ing. Silvestr Bláha, přednosta Vojenské kanceláře prezidenta republiky. Přímou za prezidentem sleduje situaci ve vzduchu arm.gen. Ludvík Krejčí

Za Druhé republiky Prahu dělilo jen pár desítek kilometrů od prvních pohraničních hlídek Hitlerovy říše. Někteří z prozíravých příslušníků pražského Hlavního štábu se začali připravovat na nové kolo boje s německým nacismem. Patřili k nim hlavně vojenští zpravodajci z pražského ústředí, kteří pro vládu dokázali opatřit hodnověrné zprávy o začátku okupace českých zemí. Dne 14. března 1939 jedenáct z nich zahájilo vojenský odboj odletem do emigrace, odkud navazovali nová spojení s Prahou. Den poté vtrhlo do českých zemí 17 divizí nacistické branné moci. Okupanti rozhodli, že česko-slovenská armáda úplně zanikne do konce roku 1939. Zanedlouho po 15. březnu 1939 však začala vznikat nová, podzemní armáda, tajná vojenská odbojová organizace. Její zakladatelé jí dali přiléhavý název – *Obrana národa*. Rostoucí řady jejích příslušníků se věnovaly získávání zpráv o nepříteli, organizovaly odchody bývalých vojáků do zahraničí a cílevědomě se připravovaly na povstání, které mělo vypuknout ve válce, jejíž začátek se očekával již brzy.

Napjaté dny zářijové mobilizace vystřídala ponurá atmosféra demobilizace. Zahájena byla v říjnu a v českých zemích skončila v polovině prosince 1938. Úsměvy mužů odcházejících zpět do civilu nemohly překrýt vážnost doby

Vojenský pracovní oddíl z doby po Mnichovu při terénních úpravách na území Prahy

Po Mnichovu armáda vyčlenila personál pro pracovní útvary. Muži na snímku se připravují na úpravu silnice v Praze-Ruzyni

Někteří příslušníci česko-slovenské armády museli na počátku okupace prožít velmi nepříjemné pocity při předávání zbrojního materiálu okupantům. Generál Ernst Udet, generální zbrojmistr nacistické Luftwaffe, při prohlídce prostor Vojenského technického a leteckého ústavu v Praze-Letňanech

První voják odbojové podzemní armády – Obrany národa – arm.gen. Josef Bílý, někdejší proslulý pražský vojenský velitel, se stal v dubnu 1939 jejím vrchním velitelem. Po zatčení v listopadu 1940 byl nacisty vězněn a večer 28. září 1941 popraven v bývalých dělostřeleckých kasárnách v Praze-Ruzyni

Brig.gen. Bedřich Homola začal v létě 1939 organizovat Oblastní velitelství Obrany národa Velká Praha, které se konstituovalo jako zvláštní a současně i vysoce exponovaný velitelský stupeň. Na jaře 1940 se ujal hlavní velitelské funkce Ústředního vedení Obrany národa. Nacisté jej popravili 5. ledna 1943 v Berlíně-Plötzensee

Na post ministra národní obrany se v pomnichovské republice vrátil po letech arm.gen. Jan Syrový (v popředí v uniformě). Na fotografii je zachycen před budovou tehdejšího Národního shromáždění ve společnosti prezidenta republiky dr. Emila Háchy

Zpravodajská legitimace mjr.pěch. Karla Palečka, příslušníka 2. (zpravodajského) oddělení Hlavního štábu česko-slovenské armády, kterému se s deseti dalšími zpravodajskými důstojníky podařilo odletět 14. března 1939 ze smrtelně ohrožené Prahy do Londýna, odkud zahájili čs. zahraniční odbojovou akci

Zneuctnění sídla československých prezidentů – říšský kancléř Adolf Hitler přehlíží čestnou jednotku německé branné moci na nádvoří Pražského hradu

Adolf Hitler přijímá v prostorách Pražského hradu hlášení o průběhu březnové okupační akce. Situaci popisuje generál Johannes Blaskowitz (druhý zprava), přihlíží šéf Vrchního velitelství německé branné moci generál Wilhelm Keitel (druhý zleva)

plk. Josef Mašin
a škpt. Václav Morávek,
kteří spolu s dalšími vojáky
věrnými přísaze zaplatili
své vlastenectví, odvahu
a statečnost životem.
Desítky a stovky důstojníků
bývalé čs. armády se zapo-
jovali do odbojové činnosti
a připravovali ozbrojené
vystoupení koordinované
s postupem spojeneckých
vojsk při osvobození
Československa.

[illegible]

Jednou z nejvýznamnějších akcí evropské protinacistické rezistence se stal atentát na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha 27. května 1942 v Praze-Kobylisích, který provedli parašutisté skupiny ANTHROPOID vyslaní z Londýna za pomoci domácího odboje

[illegible]

V Pražském
povstání bojovali
vojáci i civilisté

V kryptě pravoslavného kostela v Resslově ulici, kde 18. června 1942 v boji padlo sedm vojáků, kteří provedli atentát na R. Heydricha, se každý rok koná pietní akt

Rotmistr Josef Gabčík, který provedl atentát na R. Heydricha

Vojenské velitelství Velké Prahy „Bartoš“
(v popředí gen. Karel Kutlvašr, s brýlemi
kpt. Jaromír Nechanský)

Pražského povstání se zúčastnili také
osvobození spojenečtí zajatci. Na snímku
britští vojáci v kasárnách na náměstí Republiky

Radost Pražanů z konce války a osvobození

POVÁLEČNÉ OSUDY VOJÁKŮ STOJÍCÍCH V ČELE PRAŽSKÉHO POVSTÁNÍ

Gen. Karel Kutlvašr
(arm.gen.v.v.)

– v prosinci 1948 zatčen,
v květnu 1949 odsouzen na doživotí,
degradován na vojína, propuštěn v roce 1960

Plk. František Bürger
(genmjr.i.m.)

– zatčen v roce 1949,
v letech 1950–1953 vězněn

Kpt. Jaromír Nechanský
(plk.gšt.i.m.)

– zatčen v září 1949, v dubnu 1950
odsouzen k trestu smrti, popraven

Všichni byli po roce 1989 vojensky i občansky plně rehabilitováni.

VELITELÉ PRAŽSKÉ POSÁDKY V LETECH 1939–1945

1939–1941	František Fabian
1941–1942	Libor Vítěz
1942–1944	Karel Pražák
1944	Theodor Lang
1944	Jan Adamec
1944–1945	Gustav Viktorin

Bojovníci
z pražských
barikád

Čestný historický název
Pražského povstání
byl v roce 1945 udělen
80. strážnímu praporu,
v současné době patří
tento historický název
Posádkovému velitelství
Praha.

Velitelství odbojové skupiny Albatros
z Pražského povstání